

– Barn må få forvalte

SIN EGEN HISTORIE

INTERVJU

Av: Anniken Sand, KoRus - Oslo

– Det som kan høres ut som en trist opplevelse, trenger ikke være det i barnets øyne, sier Sofia Haugan, som selv har vært barn som pårørende. Nå er Haugan aktuell med dokumentarfilmen «Røverdatter» som handler om forholdet til faren som har levd et liv med rus og kriminalitet.

I FILMEN «Røverdatter» ser vi hvordan Sofia og faren gjenoppretter kontakten, etter at de ikke har hatt kontakt i Sofias ungdomsår. Sofia forsøker å hjelpe faren inn til behandling, og vi følger dem gjennom de ulike utfordringene dette byr på. Det er mye følelser og humor i filmen, der veien mot en annen fremtid vises med de utfordringene som oppstår underveis.

Dobbelbelastning

– *Det som slår meg mest i filmen din, er rollebyttet mellom deg og faren din. Du blir den voksne, han blir barnet. Han sier det til og med selv på et tidspunkt. «Jeg er jo bare en liten gutt», sier han. Så det vi ser, er at du blir en hjelper for faren din. Det er du som tar ansvaret.*

– Ja, for jeg så at møtene med NAV og andre endret seg dersom jeg var med. Som pårørende står man da i dilemmaet mellom å hjelpe og kanskje oppleve at dører åpnes, og det å beskytte seg. Dette er en dobbelbelastning, der begge deler kan føles feil, sier Haugan.

– *Å gå inn og være en hjelper for din egen far, kan du si litt om hvordan det var?*

– Det var ikke min intensjon. Jeg ønsket å lage filmen for at jeg skulle forstå noe ingen andre hadde forstått om hvordan han endte opp her. Jeg tenkte det fantes en enkel løsning jeg kunne servere til verden. Men veldig tidlig i filmingen, da han kommer ut av

fengsel, er det så mye konkret og praktisk som må fikses. Jeg trodde man fikk leilighet når man kom ut av fengsel etter 19 måneder. Så da han kom fra det første NAV-møtet og fortalte at han ikke fikk leilighet, var min første reaksjon at «det må være noe du har sagt som har provosert dem». Jeg ble litt irritert på ham. Så etterhvert ble jeg mer med, og i veldig mange av disse møtene forholder de seg annerledes til meg enn til ham. De har nok gitt ham litt opp, mens når de snakker til meg, har de empati og lyst til å hjelpe meg. Dører som er lukket for ham, åpner seg når jeg er med. Og da er det vanskelig for meg å ikke være med på disse møtene, for da føler jeg at det er JEG som lukker den døren. Dette dilemmaet lever pårørende i, så jeg skjønner godt at det blir mange utbrente pårørende. For jeg hadde et helt apparat rundt meg mens jeg lagde denne filmen. Involvering av pårørende har likevel ingen fasit. Om man vil være en hjelper, eller om man kutter kontakten, er opp til den enkelte. Mange snakker om viktigheten av å sette grenser – men dette er også individuelt. Det virker som om det er et behov i samfunnet for å sortere alt i bokser, la det være pakkeforløp, definerte handlingsmåter, men en boks passer ikke for alle. Man må tillate individualiserte væremåter og behandlingsforløp, og individuell pårørendeinvolvering som alt annet.

Tror åpenhet er viktig

– *Hvordan tenker du at voksne bør møte barn som har foreldre som ruser seg?*

– Noen voksne har sterke forventninger om hvordan man skal være. De forventer å møte et offer, og kan reagere negativt når man bryter med den forventningen. De tillater ikke at man er sterk. «Statistisk sett vil du ende opp som rusmisbruker», sa en lærer til meg. Det er jo helt forferdelig! Ja, men det er mange jeg har snakket med, som har fått denne typen fordommer kastet mot seg. Når voksne snakker med barn, projiserer de ofte svakhet i barn, at barna ikke klarer å stå i det. Det er jeg opptatt av. Vi har alltid snakket åpent om ting som at «pappa er i fengsel». Hvis man kan snakke om det, så blir det ikke så stor byrde. Skammen, som kan være en ekstra belastning, tror jeg at jeg har sluppet unna. Hos andre ser jeg at hemmeligholdet har vært belastende. Det har vært voksne rundt meg som man ikke kunne snakke om dette med. Ikke fordi det var en hemmelighet, men fordi disse voksne ikke taklet det. Jeg følte at de tenkte «stakkars deg».

– Barnet må få definere historiene

– *Du ville ikke være et offer?*

– Riktig! Men samtidig, hvis du som barn ikke tar denne offerrollen, så kan ikke denne læreren være en redning, og da kan den læreren bli litt irritert. Som barn, når du merker at den voksne ikke tåler å høre at du opplever en episode, en vanlig anekdote fra livet ditt, som udramatisk, kanskje til og med morsom,

“

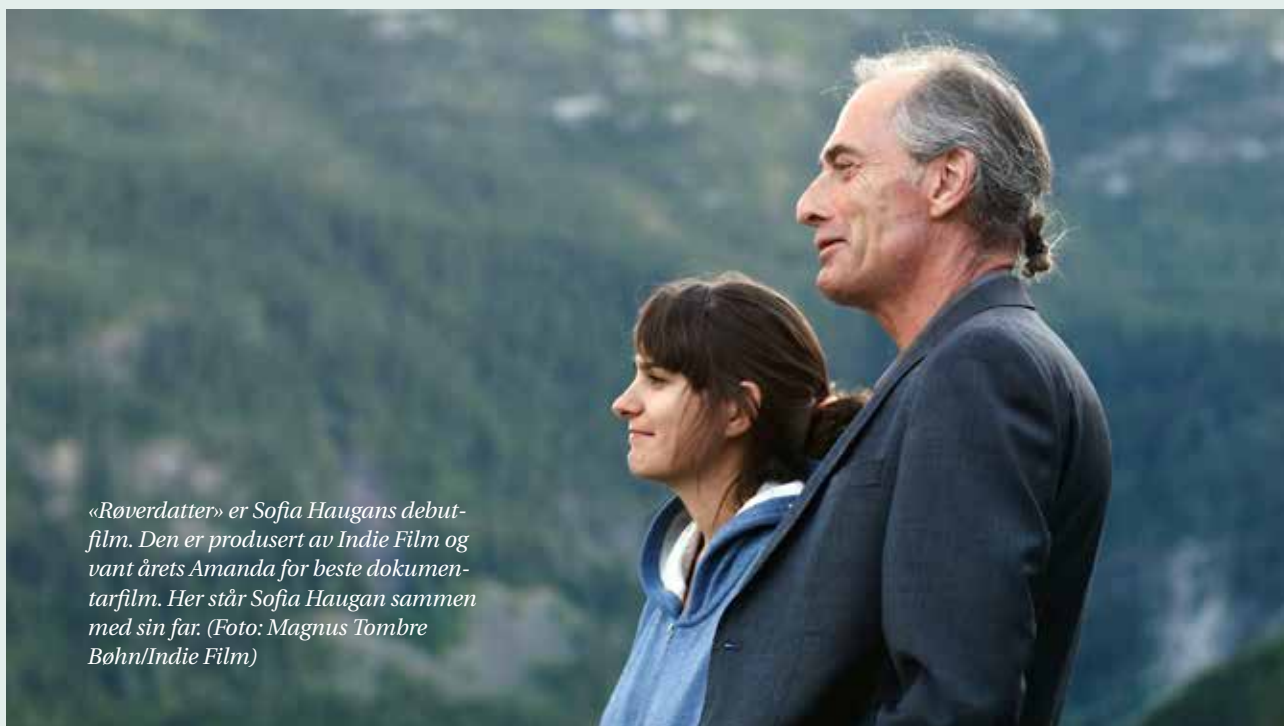
– Noen voksne forventer et offer, og kan reagere negativt når man bryter med den forventningen.

men gir deg en voldsom reaksjon, som «stakkars deg!». Da kjenner du at «oi, her kan jeg ikke fortelle mer».

Når man ikke tok offerrollen, virket det nesten som om de ble litt snurt og ikke lenger velvillig innstilt. Du brøt med deres forventninger, og lot dem ikke være «the grand grown up». Så ja. Barn må få forvalte sin egen historie.

– *Hva vil du si til voksne?*

– La barna selv få definere situasjonene. Det som kan høres ut som en trist opplevelse, trenger ikke være det i barnets øyne, og det er barnet som må få lov til å bestemme tolkningen av situasjonen. Hvis barnet ikke har opplevd situasjonen som dramatisk, så ikke dramatiser. La barnet få bestemme om det var en trist historie. Og ikke alle barn av rusmisbrukere har en trist historie.

«Røverdatter» er Sofia Haugans debutfilm. Den er produsert av Indie Film og vant årets Amanda for beste dokumentarfilm. Her står Sofia Haugan sammen med sin far. (Foto: Magnus Tombre Bøhn/Indie Film)